

Når kunden spørger til mere miljørigtige tryksager

Baggrund

En entydig og veldokumenteret sammenhæng mellem et produkts miljøanprisninger og de faktiske miljøforhold er ikke kun et lovkrav, men også noget som kunder og forbrugere bør have tillid til, er tilfældet. Er det ikke tilfældet, så er det mere tilfældigheder, der afgør, om vi køber "katten i sækken", når vi vælger ét produkt frem for et andet på grund af diverse miljøanprisninger.

Viden om sammenhænge mellem miljø og tryksager er heldigvis omfattende og kan, når den bringes i spil allerede i den første dialog mellem kunde og trykkeri, få markant forebyggende effekt på den faktiske påvirkning af miljø og klima.

Det korte svar til kunden

Der findes i dag ikke ét miljømærke eller én certificering, som fuldt ud inkluderer alle relevante og væsentlige miljøforhold for produktion, brug og genanvendelse af tryksager. Men det er muligt, gennem en kombination af krav til forskellige ordninger, at sikre kunden, at der er stillet de mest optimale krav til de miljøforhold, som er relevante og væsentlige i tryksagens fulde livscyklus.

Der er i dag tre relevante typer miljøordninger for produktion af tryksager, som der bør stilles krav om ved indkøb af tryksagen. Først anbefales det at vælge et af de to officielle miljømærker, **Svanen** eller **Blomsten**, der sikrer, at der stilles livscyklusvægtede krav til hele tryksagen. Dernæst bør der stilles krav om ét af de to sporbarhedsmærker **FSC** eller **PEFC**, der sikrer en optimal sporbarhed og krav til biodiversiteten og velforvaltet skovbrug. Og endeligt er det **ClimateCalc**, som er et internationalt baseret klimaberegningssystem for tryksager, der kan anvendes til at dokumentere trykkeriets og tryksagens energieffektivitet og påvirkning af klimaet.

De tre typer miljøordninger sikrer med andre ord den bedst mulige sammenhæng mellem design, produktion, brug og det efterfølgende cirkulære forløb for de tryksager, som kunder og forbrugere køber. Og dermed også den optimale sammenhæng mellem de miljøanprisninger der "købes ind på" og tryksagernes faktiske miljøprofil.

Svanen og Blomsten

De officielle miljømærker, den Nordiske Svane og EU Blomsten, er grundlæggende den bedste garanti for, at både processerne og produktet lever op til de mest produktrelevante miljøstandarder, der findes. Kravene i disse standarder er vægtede med udgangspunkt i produkternes livscyklus, og begge miljømærker er kontrolleret af officielle instanser. Som følge deraf anser Forbrugerombudsmanden kun de officielle miljømærker som en garanti for en lav miljøbelastning.

FSC og PEFC

Med miljømærkningen som fundament er næste trin på "miljøtrappen" et valg af et af de to sporbarhedsmærker FSC eller PEFC. Disse er garanti for, at træfibrene i papiret kommer fra ansvarligt drevet skovbrug eller andre kontrollerede kilder.

FSC- og PEFC-mærket sikrer, at der er efterlevet en række krav til en miljømæssig, social og økonomisk forsvarlig drift af skovbrugene.

Samtidig hermed er der krav til, at fx skovfældningen sker, så skovarealerne kan nå at reproducere de træer, som tages ud af skoven, ligesom der er strenge krav til bevaring af skovens biodiversitet.

ClimateCalc

Det sidste trin på miljøtrappen er klimaberegningsmodellen ClimateCalc, der gør det muligt at fokusere på et af de mest væsentlige miljøforhold i tryksagens livscyklus, nemlig energi. Anvendelsen af ClimateCalc gør det muligt at beregne klimabelastningen af den enkelte tryksag, og dermed konkret at stille krav til energieffektiviteten af både produktionsprocesserne og papiret.

ClimateCalc er et værktøj, der kan udregne klimabelastningen for den grafiske virksomhed og for den enkelte tryksag set i et livscyklusperspektiv. Et trykkeri kan dermed rådgive kunder om valg af materialer, som kan reducere en tryksags CO₂-udledning, ligesom den enkelte tryksag kan klimakompenseres. Når ClimateCalc anvendes i kombination med miljømærkerne Svanen eller Blomsten og FSC eller PEFC, giver det kunderne mulighed for at vælge papir med den absolut bedste miljøprofil.

ClimateCalc er den eneste internationale klimaberegner af sin art i verden, og sikrer at den enkelte tryksags klimaprofil er udregnet på samme grundlag. Ved brug af ClimateCalc kan kunder sammenligne grafiske produkter på tværs af producenter og lande, så man som indkøber kan vælge de mest klimarigtige materialer og producenter. Ingen anden branche kan tilbyde dette på produktniveau.

Papiret i tryksagen

De forskellige papirkvaliteter, der er tilgængelige på markedet, er i sine bestanddele opbygget på stort set samme måde set fra et miljømæssigt perspektiv.

Der er overordnet set fire miljø- og klimaforhold, som der er dokumentation for, er de mest væsentlige at fokusere på:

1. Hvor energieffektivt er papiret produceret? – Anerkendte livscyklusstudier viser, at størstedelen af tryksagens samlede energiforbrug finder sted i produktionsfasen af papiret.
– *Miljømærkerne Svanen og Blomsten stiller begge krav til energieffektiviteten, ligesom klimaberegningssystemet ClimateCalc bl.a. kan anvendes til valg af det mest energirigtige papir og bidrage til at dokumentere papirets og tryksagens samlede klimaprofil.*
2. Hvor effektivt udnyttes materialet gennem livscyklus? – Set i forhold til betydningen af papirets bidrag til den samlede livscyklusprofil for tryksagen, er minimalt spild af materialer et væsentligt krav.
– *Miljømærkerne, Svanen og Blomsten, indeholder specifikke krav til trykkeriets arbejde med materialeeffektivitet.*
3. Hvor kommer træet fra? – Papir består i sin hovedbestanddel af træfibre, og derfor er det også både relevant og væsentligt at stille krav til skovens biodiversitet, og hvor ansvarligt den er drevet.
– *Sporbarhedsmærkerne FSC og PEFC er ubetinget de mest respekterede beviser på, at træfibrene i papiret oprinder fra ansvarligt drevet skovbrug eller andre kontrollerede kilder, og dette kontrolleres gennem alle led frem til aflevering af de færdige tryksager.*
4. Er tryksagen designet til genanvendelse? Design af selve tryksagen, i forhold til hvor optimalt den kan oparbejdes til ny råvare efter første brug, har afgørende betydning for miljøprofilen.
– *Svanen og Blomsten har specifikke kriterier for papir indenfor begge disse ordninger. Kan dit trykkeri yderligere tilbyde at levere Svane- eller Blomst-mærkede tryksager, er der også krav allerede i designfasen, til at tryksagen skal kunne genanvendes.*

Genanvendelse

Der er gode og veldokumenterede grunde til den måde, vi betragter affaldshierarkiet på i Danmark og EU, nemlig at genanvendelse kommer som nummer 1. For selv om tryksager, når de forbrændes i danske kraftvarmeværker, i nogen grad fortrænger anvendelse af fossile brændsler og dermed bidrager til en mere klimarigtig produktion af varme og elektricitet, så vil genanvendelse af papir og karton potentielt kunne gøre det mange gange bedre. Og når det kommer til fx. bionedbrydning, så er det vigtigt at slå helt fast; tryksager og emballager af karton og papir kan alle komposteres eller bionedbrydes. Men kompostering og bionedbrydning af tryksager og emballage er faktisk den dårligste løsning for klima og miljø set i forhold til genanvendelse. Her vil resultatet nemlig ikke alene være et tab af ressourcer, det vil også samtidig betyde et øget forbrug af andre produkter, såkaldte jomfruelige råvarer. Dertil kommer at bionedbrydning ved kompostering kan medføre, at træfibre nedbrydes til drivhusgassen metan, der har en 28 gange stærkere påvirkning af drivhuseffekten end CO₂. Det kan dermed have store negative konsekvenser for klimaet, hvis papir og karton bionedbrydes, uden at der samtidig sker en effektiv opsamling af metangasserne i et biogasanlæg. Markedsføring af bionedbrydning som en gevinst for miljøet kan altså medføre, at forbrugerne i den bedste tro bortskaffer produkterne på en måde, der øger miljøbelastningen betragteligt større i forhold til genanvendelse og forbrænding.

Det er vigtigt at vide, at alle tryksager kan genanvendes, og der er stor efterspørgsel på brugte tryksager som råvarer til blandt andet emballage og avispapir. Selv når det gælder genanvendelse af fødevareemballager er det vigtigt at huske på potentialerne i genanvendelse. Selv om genanvendelsesindustrien i dag har svært ved at håndtere emballage, der er forurenet af fødevarer, så er det langt fra alle fødevareemballager, som faktisk er forurenede, og disse bør derfor sorteres til genanvendelse. Samtidig er det vigtigt at holde fast i, at kartonbaseret fødevareemballage bliver "afleveret" til kunder og forbrugere som et produkt, der kan genanvendes og derfor bør behandles som sådan. Og ikke mindst er det vigtigt, at vi som samfund presser mest muligt på, så genanvendelsesindustrien udvikler sig teknologisk til at kunne håndtere emballage, der er "forurenet" også af fødevarer.

Der opstår desuden ikke farlige restprodukter fra oparbejdning af brugte tryksager og emballage til genanvendelse. De rest- og slamprodukter, der er tilbage, når papirfibre er rensat til ny anvendelse, genanvendes i dag fuldt ud til erstatning for andre produkter. Læs også "Når kunden spørger om genanvendelse af tryksager", som findes på GRAKOMs hjemmeside.

Dertil kommer, at de seneste forskningsresultater gør op med myten om, at papirfibre kun kan anvendes 6-7 gange. Forsøg har vist, at dette tal kan være mindst 25 gange, hvilket markant øger klimagevinsten ved at vælge papir- og karton.

Mere viden om:

Svanen og Blomsten på www.ecolabel.dk

FSC på www.fsc.dk

PEFC på www.pefc.dk

ClimateCalc på www.climatecalc.eu

Mere information

Kontakt GRAKOMs afdeling for ESG og bæredygtig udvikling for spørgsmål og yderligere information på www.grakom.dk.